

**ВНКЗ ЛОР «ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ МЕДСЕСТРИНСТВА
ТА ЛАБОРАТОРНОЇ МЕДИЦИНИ ІМ. АНДРЕЯ КРУПІНСЬКОГО»**

Кафедра лабораторної медицини (виpusкова)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ к. м. н., доц. Федечко Й.М.

« _____ » _____ 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Цитологічна діагностика

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Спеціальність 224 Технології медичної діагностики та лікування

Спеціалізація Лабораторна діагностика

Освітній ступінь магістр

2016/2017 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни

Цитологічна діагностика

для студентів галузі знань 22 Охорона здоров'я
спеціальність 224 Технології медичної діагностики та лікування
спеціалізація Лабораторна діагностика

Розробники:

М. Шегедин – д. м. н., проф., Заслужений лікар України, ректор;

І. Смачило – Заслужений працівник освіти України, завідувач навчально-методичного кабінету;

О. Любінська – викладач вищої кваліфікаційної категорії.

Робочу програму схвалено на засіданні випускової кафедри лабораторної медицини.

Протокол від « 30 » серпня 2016 року №1

Завідувач кафедри _____ к. м. н., доц. Й.М. Федечко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>22 Охорона здоров'я</u>	Нормативна	
Модулів – 2		Рік підготовки	
Змістових модулів – 5	Спеціальність <u>224 Технології медичної діагностики та лікування</u>	1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання відповідно до теми <u>магістерської роботи</u>		Семестр	
Загальна кількість годин – 150	Спеціалізація <u>Лабораторна діагностика</u>	I-й	II-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – I сем. – 2 ; II сем. – 3 ; самостійної роботи студента – I сем. – 2 ; II сем. – 3 .		Освітній ступінь <u>магістр</u>	Лекції
	8 год.		16 год.
	Практичні		
	20 год.		32 год.
	Самостійна робота		
	32 год.		42 год.
Вид контролю		семестровий екзамен, атестаційний екзамен	

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить для денної форми навчання – 51 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Цитологічна діагностика» - формування професійних знань і навичок щодо принципів відбору біологічного матеріалу, мікроскопії нативних і забарвлених цитологічних препаратів з диференціацією морфології клітин, на основі яких проводиться діагностика патологічних процесів з оформленням результатів досліджень.

Завдання дисципліни - виявлення морфологічних змін клітин, співставляючи їх з нормальними відповідного цитологічного матеріалу при дослідженні пунктатів, мазків-відбитків, зішкрябів, змивів, ексfolіатів, центрофугатів тощо за допомогою яких можна встановити характер патологічного процесу: запальний, дизгормональний, передпухлинний, доброякісний чи злоякісний.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- принципи відбору матеріалу для цитологічного дослідження;
- методи цитологічного дослідження;
- морфологічну характеристику клітин нормальної епітеліальної, похідної мезенхіми, м'язової та нервової тканин;
- морфологічні зміни клітин при різних патологічних процесах;
- морфологічну характеристику пухлинних клітин;
- патоморфологічну класифікацію пухлин за системою TNM;
- сучасні методи діагностики пухлин;
- норми та правила професійної етики, деонтології, конфіденційності в роботі цитологічної лабораторії;
- діагностичну програму клінічних протоколів надання допомоги хворим зі спеціальності «Онкологія»;
- види та ведення медичної документації в цитологічній лабораторії;
- чинні накази та інструктивні листи МОЗ України, обласного Департаменту охорони здоров'я;

вміти:

- проводити відбір біологічного матеріалу для цитологічного дослідження;
- володіти методами цитологічного дослідження;
- розрізняти морфологію клітин нормальної епітеліальної, похідної мезенхіми, м'язової та нервової тканин;
- диференціювати морфологічні зміни клітин при різних патологічних процесах;
- за морфологічними ознаками змін клітин діагностувати доброякісні та злоякісні пухлини різних локалізацій;
- за описом цитологічної картини мазків, інтерпретувати результати досліджень з відповідним заключенням;

- проводити диференціальну діагностику різних патологічних станів і процесів за результатами цитологічного дослідження;
- здійснювати консультативний зв'язок з клініцистами, враховуючи особливості перебігу патологічного процесу, вік, стать та заключення цитологічних досліджень з питань вибору препаратів для оцінки ефективності лікування та стану здоров'я пацієнта;
- вести медичну документацію;
- володіти морально-деонтологічними принципами у спілкуванні з пацієнтами;
- дотримуватись чинних наказів та інструктивних листів МОЗ України, обласного Департаменту охорони здоров'я.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Цитологічна діагностика змін епітелію, пухлин легенів, сечової та травної систем.

Змістовий модуль 1. Методи цитологічного дослідження. Цитодіагностика змін епітелію.

Лекції

Тема 1. Морфо- та гістогенез пухлин. Патоморфологічна класифікація пухлин за системою TNM. Морфологічна характеристика пухлинних клітин.

Тема 2. Методи, загальні принципи діагностики та цитологічної діагностики передпухлинних процесів, пухлин.

Практичне заняття

Тема 1. Методи цитологічної діагностики. Цитологічна діагностика змін епітеліальних клітин при різних патологічних процесах. Характеристика пухлинних клітин.

Змістовий модуль 2. Цитологічна діагностика пухлин легенів, сечової та травної систем.

Лекції

Тема 3. Цитологічна діагностика пухлин легенів, сечової системи.

Тема 4. Цитологічна діагностика пухлин органів травлення.

Практичні заняття

Тема 2. Цитологічна діагностика пухлин легенів.

Тема 3. Цитологічна діагностика пухлин сечової системи.

Тема 4. Цитологічна діагностика пухлин органів травлення: стравоходу, шлунка, печінки, жовчного міхура, кишківника.

Тема 5. Модульний контроль 1. Цитологічна діагностика змін епітелію, пухлин легенів, сечової та травної систем.

Модуль 2. Цитологічна діагностика доброякісних і злоякісних пухлин різної локалізації.

Змістовий модуль 3. Цитологічна діагностика пухлин центральної нервової системи та серозних оболонок.

Лекція

Тема 5. Цитологічна діагностика пухлин ЦНС та злоякісних новоутворень серозних оболонок.

Практичне заняття

Тема 6. Цитологічна діагностика пухлин ЦНС системи та злоякісних новоутворень серозних оболонок.

Змістовий модуль 4. Цитологічна діагностика пухлин жіночих і чоловічих статевих органів.

Лекції

Тема 6. Цитологічна діагностика патологічних процесів шийки матки. Раки шийки матки.

Тема 7. Цитологічна діагностика пухлин матки та яєчників.

Тема 8. Цитологічна діагностика дисплазії та пухлин грудної залози.

Тема 9. Цитологічна діагностика пухлин чоловічих статевих органів.

Практичні заняття

Тема 7. Цитологічна діагностика патологічних процесів шийки матки. Раки шийки матки.

Тема 8. Цитологічна діагностика пухлин матки та яєчників.

Тема 9. Цитологічна діагностика дисплазії та пухлин грудної залози.

Тема 10. Цитологічна діагностика пухлин чоловічих статевих органів.

Змістовий модуль 5. Цитологічна діагностика пухлин щитоподібної залози, м'яких та кісткової тканин, шкіри, лімфатичних вузлів.

Лекції

Тема 10. Цитологічна діагностика пунктів щитоподібної залози та пухлин м'яких тканин.

Тема 11. Цитологічна діагностика пухлин кісткової тканини та шкіри.

Тема 12. Цитологічне дослідження пунктів лімфатичних вузлів

Практичні заняття

Тема 11. Цитологічна діагностика пунктів щитоподібної залози та пухлин м'яких тканин.

Тема 12. Цитологічна діагностика пухлин кісткової тканини, шкіри та лімфатичних вузлів.

Тема 13. Модульний контроль 2. Цитологічна діагностика доброякісних і злоякісних пухлин різної локалізації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	СРС	
1	2	3	4	5
Модуль 1. Цитологічна діагностика змін епітелію, пухлин легенів, сечової та травної систем				
Змістовий модуль 1. Методи цитологічного дослідження. Цитодіагностика змін епітелію				
Тема 1. Морфо- та гістогенез пухлин. Патоморфологічна класифікація пухлин за системою TNM. Морфологічна характеристика пухлинних клітин	10	2		8
Тема 2. Методи, загальні принципи діагностики та цитологічної діагностики передпухлинних процесів, пухлин	10	2	4	4
Разом за змістовим модулем 1	20	4	4	12
Змістовий модуль 2. Цитологічна діагностика пухлин легенів, сечової та травної систем				
Тема 1. Цитологічна діагностика пухлин легенів, сечової системи	20	2	8	10
Тема 2. Цитологічна діагностика пухлин органів травлення	12	2	4	6
Тема 3. Модульний контроль 1. Цитологічна діагностика змін епітелію, пухлин легенів, сечової та травної систем	8		4	4
Разом за змістовим модулем 2	40	4	16	20
Усього годин	60	8	20	32

Модуль 2. Цитологічна діагностика доброякісних і злоякісних пухлин різної локалізації				
Змістовий модуль 3. Цитологічна діагностика пухлин центральної нервової системи та серозних оболонок				
Тема 1. Цитологічна діагностика ЦНС та злоякісних новоутворень серозних оболонок	12	2	4	6
Разом за змістовим модулем 3	12	2	4	6
Змістовий модуль 4. Цитологічна діагностика пухлин жіночих і чоловічих статевих органів				
Тема 1. Цитологічна діагностика пухлин жіночих статевих органів	30	6	12	12
Тема 2. Цитологічна діагностика пухлин чоловічих статевих органів	10	2	4	4
Разом за змістовим модулем 4	40	8	16	16
Змістовий модуль 5. Цитологічна діагностика пухлин щитоподібної залози, м'яких та кісткової тканин, шкіри, лімфатичних вузлів				
Тема 1. Цитологічна діагностика пунктатів щитоподібної залози та пухлин м'яких тканин	10	2	4	4
Тема 2. Цитологічна діагностика пухлин кісткової тканини та шкіри	10	2	4	8
Тема 3. Цитологічне дослідження пунктатів лімфатичних вузлів	10	2		4
Тема 4. Модульний контроль 2. Цитологічна діагностика доброякісних і злоякісних пухлин різної локалізації	8		4	4
Разом за змістовим модулем 5	38	6	12	20
Усього годин	90	16	32	42
Разом	150	24	52	74

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Морфо- та гістогенез пухлин. Патоморфологічна класифікація пухлин за системою TNM. Морфологічна характеристика пухлинних клітин	2
2.	Методи, загальні принципи діагностики та цитологічної діагностики передпухлинних процесів, пухлин	2
3.	Цитологічна діагностика пухлин легенів, сечової системи	2
4.	Цитологічна діагностика пухлин органів травлення	2
5.	Цитологічна діагностика пухлин ЦНС та злоякісних новоутворень серозних оболонок	2
6.	Цитологічна діагностика патологічних процесів шийки матки. Раки шийки матки	2
7.	Цитологічна діагностика пухлин матки та яєчників	2
8.	Цитологічна діагностика дисплазії та пухлин грудної залози	2
9.	Цитологічна діагностика пухлин чоловічих статевих органів	2
10.	Цитологічна діагностика пунктатів щитоподібної залози та пухлин м'яких тканин	2
11.	Цитологічна діагностика пухлин кісткової тканини та шкіри	2
12.	Цитологічне дослідження пунктатів лімфатичних вузлів	2
	Разом:	24 год

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Методи цитологічної діагностики. Цитологічна діагностика змін епітеліальних клітин при різних патологічних процесах. Характеристика пухлинних клітин	4
2.	Цитологічна діагностика пухлин легенів	4
3.	Цитологічна діагностика пухлин сечової системи	4
4.	Цитологічна діагностика пухлин органів травлення: стравоходу, шлунка, печінки, жовчного міхура, кишківника	4
5.	Модульний контроль 1. Цитологічна діагностика змін епітелію, пухлин легенів, сечової та травної систем	4
6.	Цитологічна діагностика пухлин ЦНС та злоякісних новоутворень серозних оболонок	4
7.	Цитологічна діагностика патологічних процесів шийки матки. Раки шийки матки	4
8.	Цитологічна діагностика пухлин матки та яєчників	4
9.	Цитологічна діагностика дисплазії та пухлин грудної залози	4
10.	Цитологічна діагностика пухлин чоловічих статевих органів	4
11.	Цитологічна діагностика пунктатів щитоподібної залози та пухлин м'яких тканин	4
12.	Цитологічна діагностика пухлин кісткової тканини, шкіри та лімфатичних вузлів	4
13.	Модульний контроль 2. Цитологічна діагностика доброякісних і злоякісних пухлин різної локалізації	4
	Разом:	52

7. Теми лабораторних занять не передбачені

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Правила забору матеріалу та приготування цитологічних препаратів. Методи забарвлення, особливості	4
2.	Значення використання онкомаркерів в діагностиці пухлин. Деонтологія в онкології. Епідеміологія, статистика захворюваності населення України на злоякісні новоутвори	4
3.	Види цитологічних заключень. Мікроскопія цитологічних препаратів	4
4.	Клінічні синдроми у пацієнтів на рак легенів	2
5.	Особливості забору та дослідження біологічного матеріалу при ураженні органів дихання. Мікроскопія цитологічних препаратів	4
6.	Особливості забору та дослідження біологічного матеріалу при ураженні сечової системи. Мікроскопія цитологічних препаратів	4
7.	Особливості забору та дослідження біологічного матеріалу при ураженні органів травлення. Мікроскопія цитологічних препаратів	4
8.	Діагностична програма клінічних протоколів надання допомоги хворим зі спеціальності «Онкологія»	2
9.	Підготовка до модульного контролю 1. Мікроскопія цитологічних препаратів, заключення	4
10.	За морфологічними ознаками цитологічних препаратів діагностувати пухлини ЦНС	3
11.	Метастатичні ураження серозних оболонок. Мікроскопія цитологічних препаратів, заключення	3
12.	Організація проведення цитологічного скринінгу передраку та ранніх форм раку шийки матки	4
13.	Особливості забору та дослідження біологічного матеріалу при пухлинах матки та яєчників. Мікроскопія цитологічних препаратів. Цитоморфологічний висновок	4
14.	Фіброзно-кистозна мастопатія, її зв'язок із раком грудної залози. Мікроскопія цитологічних препаратів	4
15.	Особливості забору та дослідження біологічного матеріалу із чоловічих статевих органів. Мікроскопія цитологічних препаратів, заключення	4
16.	Цитоморфологічна характеристика при деяких захворюваннях щитоподібної залози	4
17.	Цитологічне дослідження доброякісних і злоякісних пухлин хрящової тканини. Мікроскопія, висновок	4
18.	Передрак шкіри. Клінічні ознаки та цитоморфологічна характеристика. Мікроскопія цитологічних препаратів	4
19.	Характеристика пунктатів лімфатичних вузлів при неспецифічних і специфічних лімфаденітах	4
20.	Підготовка до модульного контролю 2. Мікроскопія цитологічних препаратів, заключення	4
	Разом	74

9. Індивідуальні завдання

відповідно до теми магістерської роботи.

10. Методи навчання

лекції, практичні заняття, індивідуальні, інтерактивні, самостійна робота студента, консультації.

11. Методи контролю

самоконтроль, поточний контроль, модульний контроль (тестові завдання та контроль практичних навичок), семестровий екзамен, атестаційний екзамен.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад

Поточне оцінювання, МК та самостійна робота																		СМО	ПМО	ECTS
Модуль 1							Модуль 2													
T1	T2	T3	T4	САП	T5 МК	МО	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	САП	T13 МК	МО				
4	3	5	3	75	77	76	4	3	4	4	5	4	4	80	76	78	77	77	С	

T1 – T5 – теми занять модуля 1;

T6 – T13 – теми занять модуля 2.

САП – середнє арифметичне з усіх позитивних поточних оцінок в національній шкалі, яке переводиться у 100 – бальну шкалу (відповідно до «Положення про кредитно-модульно-рейтингову систему організації освітнього процесу» (КМРСООП) у ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського»);

МК (модульний контроль) – середнє арифметичне оцінювання тестових завдань та практичної частини;

МО (модульна оцінка) – це середнє арифметичне САП та МК;

СМО (семестрова модульна оцінка) – це середньоарифметична МО;

ПМО (підсумкова модульна оцінка) – виставляється в кінці вивчення дисципліни за 100– бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ЄКТС.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

За 100-бальною шкалою ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. Андрея Крупинського»	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	<i>відмінно</i>	A
80-89	<i>добре</i>	B
70-79	<i>добре</i>	C
60-69	<i>задовільно</i>	D
51-59	<i>задовільно</i>	E
35-50	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>	FX
0-34	<i>незадовільно з обов'язковим повторним курсом вивчення дисципліни за зазначений семестр</i>	F

13. Методичне забезпечення

Навчально-методичні посібники, підручники, електронні підручники, методичні посібники, методичні рекомендації, конспекти лекцій, тестові збірки, банк тестів, ситуаційні задачі, комп'ютерні технології, клінічні результати обстежень та лабораторних досліджень, виписки з історій хвороб, програмне забезпечення (медична інформаційна система «Доктор Елекс») тощо.

14. Рекомендована література

Базова:

1. Божок Ю.М. Цитологічна діагностика новоутворень щитовидної залози. Київ: ТОВ «Міжнародна» фінансова агенція», —1997. — 116 с.
2. Вибрані лекції з лабораторної медицини. — Ч. II. Загально-клінічні та цитологічні дослідження / Лаповець Л.Є., Порохнавець Л.Є., Андрушевська О.Ю., Бойків Н.Д., Лебедь Г.Б. та ін. — Львів: Ліга-Прес, 2011. — 278 с.
3. Глузман Д.Ф. и соав. Иммуноцитохимическая диагностика опухолей кроветворной и лимфоидной тканей у детей. Киев: ООО ДИА, 2005. — 216 с.
4. Криволапов Ю.А. Морфологическая диагностика лимфом. / Ю.А.Криволапов, Е.Е. Леенман // – Санкт–Петербург, КОСТА, 2006. – 207 с.
5. Морфологічна діагностика аутоімунного тиреоїдиту і раку щитовидної залози та їх поєднання. Методичні рекомендації. // В.О. Туманський, Ю.В.Мартовицька // . – Київ, 2004. – 41 с.
6. Онкологія / За ред. В.П.Баштана. – Київ: ВСВ «Медицина», 2011: - 232 с.

7. Руководство по клинической лабораторной диагностике: Учеб. пособие. — Ч. 1—2. / Под ред. М.А. Базарновой, А.И. Воробьева. — 2-е изд., перераб. и доп. — К.: Вища шк., 1991. — 615 с.
8. Цитологія і загальна ембріологія. Е.Ф. Барінов, Ю.Б. Чайковський, О.Г. Ніколаєнко та ін. Київ: ВСВ «Медицина» 2010. — 216 с.
9. Шабалова И.П., Касоян К.Т. Цитологическая диагностика заболеваний шейки и тела матки. Москва: ООО «Издательство Триада», 2010. — 230 с.

Допоміжна:

1. Луцик О.Д., Иванова А.Й., Кабак К.С. Гістологія людини. — К.: Книга плюс, 2003. — 592 с.
2. Онкологія / За ред. Б.Т. Білинського, Ю.М. Стернюка, Я.В. Шпарика. — Львів: Медицина світу, 1998. — 272 с.
3. Шабалова И.П. Цитологический атлас. Критерии диагностики заболеваний шейки матки. М., 2001.
4. Шлопов В.Г. Патологічна анатомія. Вінниця: Нова книга. 2004. — 768 с.
5. Шона К. Андерсон, Кейл Б. Поулсен Атлас гематологии. — Москва: Логосфера. 2007. — 597 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Експертні системи в медицині: навчальний посібник / Продеус А.М. та ін. — Запоріжжя: Видавництво ЗДІА, 2014. — 332 с.: іл. - [Електронний ресурс] — режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/ES_UchebnoePosobie.pdf.
2. Інформаційні технології та аспекти управління в охороні здоров'я. Методичні рекомендації / Мартинюк-Гресь С.Д., Сердюк В.Г. — МАУП, 2005. - [Електронний ресурс] — режим доступу: rivneosvita.org.ua/method_kabinet/biblioteka.php/Книги %20/.../nw14.pdf.
3. Користуйтеся наочними рубриками MeSh (MeSh Database). Львівський національний медичний університет ім. Д. Галицького. - 2016 -[Електронний ресурс] — режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5280672/page:8/>.